

การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิปัญญา
ล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน

Searching for Systematization of Ancient Scriptures Conservation of
Temples and Lanna Wisdom Relay for Building Local Learning Resource
of Nan Province

พระชยานันท์มณี¹

Phrachayanantamunee¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตน่าน¹

Mahachulalongkomrajavidhyalaya University Nan Campus¹

Corresponding Author, Email: Thanit_loonlawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานเมืองน่าน 2) เพื่อปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานล้านนาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เพื่อให้ให้นักวิชาการ ผู้สนใจนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก 3) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่บันทึกองค์ความรู้ใน คัมภีร์ใบลานเมืองน่าน โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อไป 4) เพื่อเป็นการถ่ายทอดทางภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลานเมืองน่าน การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารวบรวมเชิงคุณภาพ กล่าวคือ การเก็บข้อมูลจากคัมภีร์ใบลานที่รวบรวมจากวัดในเมืองน่าน และการเก็บข้อมูลจากเอกสาร จากหนังสือ วารสารทางวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย ฐานข้อมูลออนไลน์

ผลการวิจัยพบว่า

1) คัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารโบราณที่สำคัญ ซึ่งมีคุณค่าต่อสังคม และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทางวิชาการ และมีคุณค่าที่ได้รวบรวมพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้ 2) การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานเมืองน่าน ทั้ง 15 คัมภีร์ 3) การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน การสำรวจคัมภีร์ใบลานหรือ “การคัดธัมม์” เป็นการสำรวจและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่เก็บไว้ตามวัดต่างๆ เพื่อให้ทราบจำนวน ชื่อเรื่อง ตลอดจนสภาพคัมภีร์ใบลานเพื่อซ่อมแซมและเก็บรักษาให้เหมาะสม เป็นการยืดอายุของคัมภีร์ใบลานได้อีกทางหนึ่ง 4) การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลาน คัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารโบราณที่สำคัญ ซึ่งได้บันทึกหรือจารเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญในอดีตของบ้านเมืองส่งต่อมาถึงคนรุ่นหลัง คัมภีร์ใบลานในจังหวัดน่าน มีการจารเป็นเรื่องราวต่างๆ

คำสำคัญ: การปริวรรต, คัมภีร์ใบลาน, การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน, การถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the history of the collection of ancient Bai Laan (palm leaves) scriptures in Nan province. 2) to transfer the knowledge written in Lanna's ancient Bai Laan scriptures into present Thai language which is more accessible for academicians or anyone interested in this area. 3) to conserve and restore remaining Lanna's Bai Laan scriptures in the community; and to record the content into the information using new technology. 4) In order to transfer the wisdom written in the scriptures, therefore this research has to be qualitative - Bai Laan ancient scriptures are collected from temples located in Nan province as well as information gathering from documents, books, academic journal, related articles, research reports, online database, and electronic publications.

Research results were:

1) It was found that Bai Laan ancient scriptures are important documents for Lanna people, which are precious to the society. The scriptures are valuable historical evidences as well as cultural and academic heritage. Other than that, the scriptures were used to record the words of Lord Buddha. 2) The transcribed content of Muang Nan Bai Laan including 15 scriptures those. 3) For the Bai Laan scriptures conservation and restoration, there is a scripture's inspection call "Kud Tham" which is the observation and conservation of Bai Laan scriptures scattering around the region kept in temples. "Kud Tham" is the process of examining, counting, and recording Bai Laan scriptures in order to know the certain number of the scriptures, the title of the scriptures, as well as the condition of the scripture. 4) The relaying of wisdom from Bai Laan scriptures, Bai Laan scriptures - the Lanna's important documents, recorded stories and noteworthy events from the past telling a lot of history to descendants.

Keyword: Transcription, Transferring, Bai Laan Scriptures Conservation, Lanna's Wisdom Relay

บทนำ

วรรณกรรมและโบราณคดีเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ในฐานะที่เป็นส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุธรรมและนามธรรมที่บรรพบุรุษได้คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นมา อีกทั้งเป็นหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความเป็นมาของชุมชน ตลอดจนเป็นสิ่งที่สามารถนำมาจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและกระบวนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้ การประเมินคุณค่า การฟื้นฟู และการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เป็นทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมอันนำไปสู่การให้คุณค่ากับการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

ในบรรดาวรรณกรรมและโบราณคดีประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น วรรณกรรมและโบราณคดีทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างระบบคิด ภูมิปัญญา และรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกันกับทรัพยากรด้านวัตถุ อันได้แก่ โบสถ์ เจดีย์ วิหาร คัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย ธรรมาสน์ ฯลฯ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความวิจิตรงดงามและสติปัญญาอันล้ำเลิศของบูรพาจารย์ รวมไปถึงทรัพยากรด้านนามธรรม อันได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา คติธรรม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งล้วนมีความหมายและความสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงวิถีชีวิตในสังคมสำหรับประเทศไทยนั้น ดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือตอนบนของประเทศพบว่า มีวรรณกรรมและโบราณคดีทางพุทธศาสนาอย่างมากมาย ซึ่งปรากฏมากกว่าในภาคอื่น ๆ ของประเทศ โดยกระจุกกระจายอยู่ตามวัดและสถานที่ต่าง ๆ ใน 8 - 9 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน จากการศึกษาสำรวจคัมภีร์และวรรณกรรมล้านนาของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 - 2526 ใน 525 วัด ครอบคลุม 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่า มีคัมภีร์วรรณกรรมล้านนาถึง 410,775 ผูก/ฉบับ และจากการประมาณการของนักวิชาการด้านวรรณกรรมล้านนากล่าวว่า ในดินแดนล้านนามีวรรณกรรมด้านต่าง ๆ รวมกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งล้านผูก/ฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา อีกทั้งเป็นวรรณกรรมในด้านอื่น ๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน กฎหมาย โบราณ ยาสมุนไพร โหราศาสตร์ จริยศาสตร์ ฤทธิพิธีกรรม เป็นต้น

วรรณกรรมและโบราณคดีทางพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในดินแดนล้านนา คือ “คัมภีร์ใบลาน” ตามหลักฐานเท่าที่มีปรากฏในสังคมท้องถิ่นล้านนาพบว่า คัมภีร์ใบลานน่าจะจะมีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้แล้ว กล่าวคือ ตั้งแต่สมัยพระนางจามเทวีเป็นต้นมา จนถึงสมัยของพระเมืองแก้ว พระสงฆ์ชาวล้านนาได้รับอิทธิพลศาสนาแบบ (พุทธ) ลังกา และได้นำเอาคัมภีร์พระไตรปิฎกเข้ามาด้วยเป็นจำนวนมาก ความเป็นไปทางด้านศาสนาในระยะนั้นจึงมี

การศึกษาภาษาบาลีกันอย่างจริงจัง พระภิกษุมีความรู้ในภาษาบาลีอย่างแตกฉานจนสามารถแต่งคัมภีร์เป็นภาษาบาลีได้หลายสิบเรื่อง

การสำรวจคัมภีร์ใบลานหรือ “การคัดธัมม์” เป็นงานด้านการสำรวจและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่เก็บไว้ตามวัดต่าง ๆ เพื่อให้ทราบจำนวน ชื่อเรื่อง ตลอดจนถึงสภาพคัมภีร์ใบลานเพื่อซ่อมแซมและเก็บรักษาให้เหมาะสม คัมภีร์ใบลานจำนวนมากมายที่มีอยู่ในปัจจุบันบางแห่งยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ซึ่งเมื่อปล่อยทิ้งไว้เป็นเวลานานก็ถูกทำลายจากสัตว์ต่าง ๆ ตลอดจนความร้อนและความชื้นเมื่อเก็บไว้ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการผุพังของคัมภีร์ใบลาน การเก็บคัมภีร์ใบลานในหีบธรรมเป็นเวลานานทำให้ใบลานหมดยุเร็วขึ้น เพราะไม่ได้สัมผัสกับอากาศภายนอกและถูกกดทับเป็นเวลานาน ๆ มีส่วนทำให้ใบลานงอหรือเสียหายได้ การสำรวจและการอนุรักษ์ซ่อมแซมก็เป็นการยืดอายุของใบลานอีกทางหนึ่งด้วย ที่ผ่านมามีนักวิชาการ หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ได้สำรวจทำทะเบียนและถ่ายไมโครฟิล์มคัมภีร์ใบลานตามวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือตอนบนแล้วจำนวนหนึ่ง หลังเสร็จสิ้นโครงการสำรวจดังกล่าวแล้วได้มีการจัดพิมพ์หนังสือรายชื่อคัมภีร์ใบลานที่สำรวจเสร็จแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป และยังเป็นการกระตุ้นให้พระภิกษุ สามเณร ให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีคัมภีร์ใบลานอีกจำนวนมากมายมหาศาลในวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศเหนือที่ยังไม่ได้สำรวจมาก่อนถ้าปล่อยทิ้งไว้ก็อาจถูกทำลายเสียหายได้ การศึกษาการปริวรรตธรรมเมืองน่าน เป็นการศึกษาเพื่อปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เพื่อให้นักวิชาการ ผู้สนใจนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก เหมาะสมกับยุคสมัย และนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่ ได้รับการศึกษาเรียนรู้ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ งานวิจัยดังกล่าวได้ต่อยอดมาจากการจัดโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และปริวรรตคัมภีร์ใบลานล้านนา ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาตลอดจนได้ร่วมกับคนในท้องถิ่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญา ดังนั้น การรื้อฟื้นคัมภีร์ใบลานล้านนาถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนและสังคม

ด้วยเหตุนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์พระคัมภีร์ใบลาน เมืองน่าน สถาบันวิจัยนานาชาติธรรมชัยฯ (DIRI) จะได้ช่วยดำเนินการบันทึกภาพคัมภีร์อักษรธรรมล้านนาด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง (Digitization) ซึ่งเป็นการอนุรักษ์พระคัมภีร์ที่ก้าวหน้าที่สุดในปัจจุบันให้แก่ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติฯ และทางวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติฯ จะประสานงานเพื่อนำคัมภีร์อักษรธรรมล้านนาต่าง ๆ มาดำเนินการดิจิทัล

เซชั่น ซึ่งข้อมูลดิจิทัลที่ได้สามารถอนุรักษ์เนื้อหาในคัมภีร์ได้ตลอดไป แม้วัสดุที่จารพระ
สัทธรรมไว้จะสูญสลายไปตามกาลเวลาที่ตาม ทั้งนี้ให้ความสำคัญแก่กลุ่มคัมภีร์ฉบับพระ
นครเมืองน่าน เป็นการส่งเสริมการปริวรรตพระธรรมคัมภีร์อักษรธรรมแบบภาษาล้านนา
ในสมัยของเจ้านันทวรฤทธิเดชฯ ซึ่งในจารึกพงศาวดารพระนครเมืองน่านฉบับวัดพระธาตุ
ช้างค้ำวรวิหาร ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน กล่าวไว้ว่า มีการจัดทำการปริวรรต
การเขียนจารึกพระธรรมคัมภีร์ลงในใบลานใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 7 ครั้ง ภายใน 31ปี
จำนวนกว่า500 เรื่อง และกว่า 5,000 ผูก ถือว่าเป็นการจัดทำพระไตรปิฎกครั้งสำคัญและ
ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของพระนครเมืองน่าน

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาภูมิปัญญาและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานเมืองน่าน เพื่อเป็น
การรวบรวมองค์ความรู้และจัดทำฐานข้อมูลจากวัดต่าง ๆ ในเมืองน่าน ตลอดจนการ
เชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงานสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และ
สังคม ให้เป็นระบบ โดยพัฒนาบ่มเพาะและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและ
มรดกภูมิปัญญาแห่งประเทศไทย ผสมผสานกับเทคโนโลยีให้เป็นนวัตกรรม ตลอดจน
ปกป้องคุ้มครองสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากภูมิปัญญาและวิถีชีวิตสังคมนคร
เมืองน่านให้เป็นสมบัติของอนุชนรุ่นหลังและประเทศชาติสืบต่อไปโดยมีขอบเขตของการ
ศึกษาวิจัยอันได้แก่ วัดในจังหวัดน่านที่มีคัมภีร์ใบลานและคัดเลือกวัดที่เก็บรักษาคัมภีร์ใบ
ลานเอาไว้ แต่ยังไม่มีการสำรวจและจัดเก็บอย่างเป็นระบบและรวมถึงการศึกษาคัมภีร์ใบ
ลานล้านนาที่ค้นพบในวัดในจังหวัดน่านที่เก็บรักษาคัมภีร์ใบลานเอาไว้ แต่ยังไม่มีการ
สำรวจและจัดเก็บอย่างเป็นระบบซึ่งการศึกษาวินิจฉัยในครั้งนี้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมี
ดังต่อไปนี้ 1) มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการอนุรักษ์ รวบรวม และปริวรรตเอกสาร
โบราณล้านนา 2) ได้ปริวรรตเนื้อหาจากคัมภีร์ใบลานล้านนา เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้
ให้แก่สาธารณชน และ3) ได้องค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มี
อยู่ในชุมชนให้คงอยู่ได้รับการศึกษาเรียนรู้ ตลอดจนการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานเมืองน่าน
- 2) เพื่อปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานล้านนาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เพื่อให้
นักวิชาการ ผู้สนใจนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก
- 3) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่บันทึกองค์
ความรู้ใน คัมภีร์ใบลานเมืองน่านโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อไป
- 4) เพื่อเป็นการถ่ายทอดทางภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลานเมืองน่าน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวน ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปริวรรตพระคัมภีร์ล้านนา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาคัมภีร์ใบลานล้านนา มีดังนี้ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวบรวมและจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน โครงการศึกษารวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลาน จังหวัดอุบลราชธานี โดย งานข้อมูลท้องถิ่น ฝ่ายหอสมุด สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2545) เป็นการศึกษา รวบรวม และจัดสร้างฐานข้อมูลหนังสือใบลานจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อทำการสำรวจหนังสือใบลาน ซึ่งเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกโดยคนอุบลราชธานี ที่จัดเก็บรวบรวมอยู่ตามวัดต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาจัดสร้างฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถสืบค้นได้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า ได้อย่างกว้างขวาง จากการรวบรวมหนังสือใบลานในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า เอกสารเกี่ยวกับอุบลราชธานีส่วนใหญ่จารึกลงในใบลาน โดยใช้อักษรธรรม อักษรไทยน้อย หรืออักษรขอม ซึ่งจัดเก็บกระจายอยู่ตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบันมีน้อยคนนักที่จะสามารถอ่านออก คณะผู้วิจัยได้รวบรวมหนังสือใบลานวัดต่าง ๆ ทั้งสิ้น 32 วัด ในพื้นที่ 15 อำเภอ ของจังหวัดอุบลราชธานี มีหนังสือใบลานทั้งที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดี และหนังสือใบลานที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ซึ่งโดยมากมีการจัดเก็บไว้อย่างดี เช่น จัดเก็บอยู่ในตู้พระไตรปิฎก ตู้หนังสือพระ เป็นต้น เรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือใบลาน เช่น เรื่องภาพเกษ กำพำผืนน้อย ไก่แก้วหอมสุ จำปาสี่ต้น ท้าวหงส์หิน นกกระจอกนางแดงอ่อน นางผมหอม สังข์ศิลป์ชัย สีทนมโนราห์ เป็นต้น 2) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปริวรรตพระคัมภีร์ล้านนา สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ ได้ดำเนินโครงการปริวรรตพระคัมภีร์ล้านนาติดต่อกันมา 3 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2548 ได้กล่าวไว้ว่า เอกสารโบราณล้านนาที่มีอยู่ในรูปของใบลานและสมุดข่อยภาษาไทยยวนอักษรธรรมหรือตัวเมืองในหมวดตำนานประวัติศาสตร์ มีชาวต่างประเทศนำไปแปลหลายภาษา เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ เป็นต้น สำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่มีมีการแปลเป็นภาษาไทยโดยตรง มีเพียงการถอดคำหรือปริวรรตเท่านั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ปริวรรต นักวิชาการบางคนให้ความสนใจเฉพาะเนื้อหาของเรื่อง จึงถอดความออกมาให้คนรุ่นใหม่ได้อ่านและเข้าใจได้ง่าย ทว่ายังรักษาพื้นเสียงเดิมของท้องถิ่น เช่น “กิน” ถอดเป็น “กิน” เป็นต้น แต่บางคนมีความ

เครื่องคิดตามระบบภาษาศาสตร์ต้องถอดออกมาตามตัวอักษรเดิม บางคำก็คิดอักษรใหม่ เช่น คำว่า “ก็” ถอดเป็น “คิ” เป็นต้น ทำให้อ่านยากและเข้าใจความหมายได้ยาก ในโครงการแรกได้ คัดเลือกเอกสารเอกสารค่ากลอน คำวเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส จำนวน 1 ผูก โดยใช้วิธีการปริวรรตแบบรักษารูปศัพท์และคำ และตำนานเมืองเชียงใหม่ จำนวน 8 ผูก ใช้วิธีการแปลและเรียบเรียงด้วยภาษาไทยปัจจุบัน ลักษณะของการปริวรรตแนวนี้มีผู้ศึกษาและปริวรรต ผลิตผลงานออกมาหลายท่าน เช่น ศาสตราจารย์ อุดม รุ่งเรืองศรี ในโวหารล้านนา ชัยชนะ ปิ่นเงิน ปริวรรต ทสชาติชาติก นิสสัยมโหสถ และ อานิสงส์เวสสันดร เป็นต้น 3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาคัมภีร์ไบเบิลล้านนา ประเภท คัมภีร์ไบเบิลล้านนา สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ กล่าวไว้ในโครงการชุดที่สอง ปี พ.ศ. 2547 โครงการปริวรรตพระคัมภีร์ล้านนา: ปริวรรตและวิเคราะห์กฎหมายล้านนา ว่า การศึกษาวิจัยเอกสารโบราณประเภทคัมภีร์ไบเบิลล้านนา ค่อนข้างมีความยุ่งยากกว่าการศึกษาวิจัยจากเอกสารตัวพิมพ์สมัยใหม่ที่มีภาษาเป็นมาตรฐานและมีระบบการเก็บรักษาที่ดี เช่น ห้องสมุดใหญ่ ๆ ทั่วโลก แต่คัมภีร์ไบเบิลที่เป็นของเก่ามีอายุเป็นร้อยปีนั้น ถ้าเป็น คัมภีร์ดั้งเดิมที่ไม่มีการคัดลอกมาหลายทอด ความคลาดเคลื่อนทางอักษรวิธีหรือความตกหล่นที่เกิดขึ้นเมื่อทำการคัดลอกนั้นก็ไม่น้อย ตรงกันข้ามหากคัดลอกมาหลายรุ่น และผู้คัดลอกขาดความความรู้และความใส่ใจ คัมภีร์นั้นจะขาดความน่าเชื่อถือลงไปมากเพราะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนตกหล่นไปมาก ด้วยเหตุนี้เอง การวิจัยที่อาศัยข้อมูลจากคัมภีร์ไบเบิล จึงมีความลำบากกว่าอาศัยเอกสารอย่างอื่น เดิมทีเดียว คณะผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมาย จะทำการวิเคราะห์เรื่องปุชนิยวัตถุไปตามลำดับความสำคัญในพระพุทธศาสนาและได้คัดเลือกจากข้อมูลเอกสารไมโครฟิล์ม ฝายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่ในการคัดเลือกไม่ได้ทำการตรวจสอบตลอดเรื่อง เห็นเพียงแต่ว่าสภาพเอกสารดี ถ่ายชุดอ่านได้ แต่เมื่อศึกษาเนื้อหาแท้ ๆ จึงพบว่ามีความสับสนและตกหล่นมาก บางแห่งถึงกับจับใจความไม่ได้ แม้จะอาศัยฉบับอื่นมาตรวจสอบก็ตาม จึงทำให้แนวทางในการศึกษาวิจัยเปลี่ยนไปจากเดิม โดยไปเน้นที่สาระสำคัญของเรื่องมากกว่าที่จะไปยึดตามต้นฉบับทุกถ้อยคำ อย่างไรก็ตาม ในการถอดความและหยาบยกระสำคัญออกมาเสนอนั้น ผู้วิจัยยังคงพยายามรักษาสำนวนเดิมของล้านนาเอาไว้ ในส่วนที่เห็นว่าผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายตามเนื้อหาได้ เพราะภาษาของแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีความไพเราะในตัวของมันเอง ถ้าเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นแล้วจะไม่ได้อรรรถสเท่าของเดิม

โครงการที่สองนี้ ได้วิเคราะห์เรื่องอาจารย์สอนลูก อานิสงส์ไม้สะหลี พระพุทธรูปบูชา และ
คำตำนานครุบาทวีรวิชัยปฏิสังขรณ์พระธาตุช่อแฮ

วิธีดำเนินการวิจัย

การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษเอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิ
ปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน ใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการ
วิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติย
ภูมิ (Secondary Data) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

วิธีการเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท กล่าวคือ การเก็บข้อมูลปฐม
ภูมิ (Primary data) และการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ดังนี้

1) การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลจากคัมภีร์ไบ
ลานที่รวบรวมจากวัดในเมืองน่าน เพื่อปริวรรตหรือแปลเนื้อหาในใบลานล้านนาเป็นภาษา
ปัจจุบัน

2) การเก็บข้อมูลแบบข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการเก็บข้อมูล
โดยจากเอกสาร (Documentary research) จากหนังสือ วารสารทางวิชาการ บทความ
รายงานการวิจัย ฐานข้อมูลออนไลน์ สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการค้นคว้าและ
รวบรวมข้อมูลกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์
ถ้อยแถลงและสังเคราะห์ โดยใช้กรอบตัวแบบแนวคิดการศึกษาวิจัยมาประยุกต์เป็นฐานใน
การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive method) โดยใช้วิธีอุปมาน (Inductive
reasoning) กล่าวคือ เริ่มต้นค้นหาความรู้ความจริงย่อย ๆ ก่อนแล้วจึงสรุปไปสู่ความรู้
ความจริงที่เป็นหลัก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษเอกสารคัมภีร์โบราณของวัด
และถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่านดังนี้
ประวัติความเป็นมาของการเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานสามารถสรุปผลการวิจัย
เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลาน กล่าวคือ มีความเชื่อว่า
มนุษย์ได้ใช้ใบลานสำหรับการบันทึกเรื่องราวมาเป็นเวลานานมาแล้ว และที่สำคัญยัง

ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า มีการจารึกพระสูตรของพระพุทธศาสนาลงในใบลานเมื่อ 500 ปีก่อนคริสต์ศักราชอีกด้วย ซึ่งในประเทศอินเดีย พบว่า มีการจารึกข้อมูลลงในใบลานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 6 ในแคว้นโอริสสา แต่ต่อมาเมื่อกระดาษได้เผยแพร่เข้าสู่อินเดียราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 และเข้ามามีอิทธิพลแทนที่ใบลานอย่างช้า ๆ นอกจากประเทศอินเดียแล้ว ยังปรากฏให้เห็นว่า มีการค้นพบการบันทึกเรื่องราวลงในใบลานในประเทศญี่ปุ่น ศรีลังกา และประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อินโดนีเซีย ลาว พม่า กัมพูชา และไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น การใช้ใบลานเพื่อบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ คาดว่าได้รับอิทธิพลมาจากประเทศศรีลังกา เมื่อครั้งที่พระภิกษุจากศรีลังกาเดินทางมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนประเทศไทยเมื่อหลายร้อยปีก่อน ในขณะที่เดียวกันสำหรับสังคมท้องถิ่นล้านนาก็พบว่า จากหลักฐานเท่าที่มีปรากฏคัมภีร์ใบลานน่าจะจะมีมาตั้งแต่สมัยพระนางจามเทวีเป็นต้นมาจนถึงสมัยของพระเมืองแก้ว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้ โดยพระภิกษุได้นำเอาคัมภีร์พระไตรปิฎกจากประเทศนั้นมาด้วยเป็นจำนวนมาก ความเป็นไปทางด้านศาสนาในระยะนั้นจะมีการศึกษาภาษาบาลีกันอย่างจริงจัง พระภิกษุมีความรู้ในภาษาบาลีอย่างแตกฉานจนสามารถแต่งคัมภีร์เป็นภาษาบาลีได้หลายสิบเรื่อง คัมภีร์ใบลานในล้านนานั้น กล่าวกันว่า คัมภีร์ใบลานที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ คัมภีร์ใบลานเรื่อง “ติงสนิบาต” จารเมื่อ พ.ศ. 2014 ในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช

การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลาน

การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานทั้ง 15 คัมภีร์ อันได้แก่ 1) คัมภีร์ใบลานเรื่องคามณีจันทร 2) คัมภีร์ใบลานเรื่องบัวละพันระ 3) คัมภีร์ใบลานเรื่ององค์ศีลและหื้อตาน 4) คัมภีร์ใบลานเรื่องคำสู่ขวัญควายและขวัญข้าว 5) คัมภีร์ใบลานเรื่องอาณิสสัจจมขม 6) คัมภีร์ใบลานเรื่องอาณิสสพัทธรูป 7) คัมภีร์ใบลานเรื่องกรรมฐาน 40 ตต 8) คัมภีร์ใบลานเรื่องข้าวล้นเคราะห์และนายเหยย 9) คัมภีร์ใบลานเรื่องตุกชะชัตติยะกุมมาร 10) คัมภีร์ใบลานเรื่องธรรมจางะตันท์ ฉาดก 11) คัมภีร์ใบลานเรื่องตำนานหื้อว้อง 12) คัมภีร์ใบลานเรื่องสมุนไพรร่าน 13) คัมภีร์ใบลานเรื่องอาณิสสัจจบวช 14) คัมภีร์ใบลานเรื่องอาณิสสัจจวิชาศีลและ 15) คัมภีร์ใบลานเรื่องอาณิสสัจจเลี้ยงพ่อแม่ซึ่งเป็นคัมภีร์ใบลานกระจายอยู่โดยทั่วไปแทบทุกอำเภอของจังหวัดน่าน คัมภีร์ใบลานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นเรื่องราวที่บอกเล่าตำนานหรือความเชื่อของชุมชน พิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาด้านยารักษาโรคด้วย

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิลล้านนาที่ได้จากการสืบค้น

1) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “คามณีจันทร์”	
แหล่งที่มา	วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	97 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระธรรมนันท์โสภณ ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดน่าน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร
2) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “บัวละพันระ”	
แหล่งที่มา	วัดสองแคว ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	91 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูไพโรจน์นันทกิจ เจ้าคณะอำเภอสองแคว เจ้าอาวาสวัดสองแคว
3) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “องค์ศีลและหื้อตาน”	
แหล่งที่มา	วัดพระธาตุแช่แห้งพระอารามหลวง ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	134 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พระชยานันท์มุนี เจ้าคณะอำเภอภูเพียง เจ้าอาวาสวัดพระธาตุแช่แห้งพระอารามหลวง
4) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “คำสู่ขวัญควายและขวัญข้าว”	
แหล่งที่มา	วัดน้ำลัด ตำบลนาบึง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	58 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระธรรมธรรพนัส ทิพพเมธี เจ้าอาวาสวัดน้ำลัด อำเภอภูเพียง
5) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “อานิสงส์จมขม”	
แหล่งที่มา	วัดบุญยืน พระอารามหลวง ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	105 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูจักรธรรมสุนทร ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอเวียงสา เจ้าอาวาสวัดบุญยืนพระอารามหลวง

6) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “อานิสงส์พุทธรูป”

แหล่งที่มา	วัดดอนไชย ตำบลน่าน้อย อำเภอพาน้อย จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	115 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระณัฐวุฒิ รตนทินนวิโส รักษาการเจ้าอาวาสวัดดอนไชย อำเภอพาน้อย

7) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “กรรมฐาน 40 ต่”

แหล่งที่มา	วัดดอนมูล ตำบลนาทะนุง อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	84 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระพระสมุห์กิตตินันท์ ผาสุโก เจ้าอาวาสวัดดอนมูล อำเภอนาหมื่น

8) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “ข้าวล้นเคราะห์และนายเหย”

แหล่งที่มา	วัดตาลชุม ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	100 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูวิสุทธินันทสาร เจ้าคณะตำบลตาลชุม เจ้าอาวาสวัดตาลชุม อำเภอท่าวังผา

9) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “ตุกชะชัตติยะกุมมาร”

แหล่งที่มา	วัดหลวง ตำบลบ้านฟ้า อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	87 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระมหาสมภพ วิริยมคโโล เจ้าอาวาสวัดหลวง อำเภอบ้านหลวง

10) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “ธรรมจางฉะตันท์ ฉาดก”

แหล่งที่มา	วัดปรางค์ ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	74 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูนันทวรรณธรรม เจ้าคณะตำบลปัว เจ้าอาวาสวัดปรางค์ อำเภอปัว

11) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “ตำนานหื้อว่อง”

แหล่งที่มา	วัดหนองแดง ตำบลเชียงกลาง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	84 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูพิบูลนันทวิทย์ เจ้าคณะตำบลเปือ เจ้าอาวาสวัดหนองแดง อำเภอเชียงกลาง

12) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “สมุนไพรมาน”	
แหล่งที่มา	วัดป่าอ้อย ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	120 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูวรนนทคุณ เจ้าคณะตำบลป่าแลวหลวง เจ้าอาวาสวัดป่าอ้อย อำเภอสันติ
13) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “อานิสงส์บวช”	
แหล่งที่มา	วัดพรหม ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	125 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูสุนันทพรหมคุณ เจ้าอาวาสวัดพรหม อำเภอแม่จริม
14) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “อานิสงส์รักษาศีล”	
แหล่งที่มา	วัดเพ็ญลุง ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	137 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระครูสุนทรธรรมนันท์ เจ้าอาวาสวัดเพ็ญลุง ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง
15) คัมภีร์ไบเบิลเรื่อง “อานิสงส์เลี้ยงพ่อแม่”	
แหล่งที่มา	วัดบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
การเก็บรักษาอายุ	110 ปี
ผู้ให้ข้อมูล	พระสุรเดช ปญญาธโร รักษาการเจ้าอาวาสวัดบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ

การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิล

จากการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิลสามารถสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิล กล่าวคือ คัมภีร์ไบเบิลจำนวนมากไม่ได้รับการเก็บรักษาและดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร หากปล่อยทิ้งไว้เป็นเวลานานรังแต่จะเกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นการถูกทำลายจากสัตว์ต่างๆ การผุพังเพราะความร้อนและความชื้นจากการเก็บไว้ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม การเก็บคัมภีร์ไบเบิลในพิธีกรรมเป็นเวลานานทำให้ไบเบิลหมดอายุเร็วขึ้นเพราะไม่ได้สัมผัสกับอากาศภายนอกและถูกกดทับเป็นเวลานานทำให้ไบเบิลงอหรือเสียหายได้ เป็นต้นการสำรวจคัมภีร์ไบเบิลหรือ “การคัดธัมม์” จึงเป็นการสำรวจและการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลที่เก็บไว้ตามวัดต่างๆ เพื่อให้ทราบ

จำนวน ชื่อเรื่อง ตลอดจนสภาพคัมภีร์ใบลานเพื่อซ่อมแซมและเก็บรักษาให้เหมาะสม อีกทั้งเพื่อเป็นการยืดอายุของคัมภีร์ใบลานได้อีกทางหนึ่งด้วย

การเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานควรเก็บรักษาไว้ในห้องที่มีการควบคุมอุณหภูมิระหว่าง 20-25 องศาเซลเซียส และมีค่าความชื้นที่ 50-65 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าไม่สามารถติดตั้งเครื่องปรับอากาศและเครื่องควบคุมความชื้นได้ สามารถดำเนินการได้โดยจัดเก็บคัมภีร์ใบลานไว้ในห้องที่มีอากาศถ่ายเทไหลเวียนได้ดีไม่อับชื้น ติดตั้งกร่มงั่วลวดที่ประตูหน้าต่าง เพื่อป้องกันแมลง อีกทั้งควรหลีกเลี่ยงแสงแดดให้มากที่สุด ตลอดจนการหมั่นดูแลรักษาความสะอาดไม่ให้มีฝุ่นละออง เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความสกปรกแล้ว อาจมีไข่แมลงติดมาด้วยซึ่งจะเจริญเติบโตและกัดกินคัมภีร์ใบลาน นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการห่อคัมภีร์ใบลานไว้ในถุงผ้าสะอาด หรือห่อด้วยกระดาษสา และเก็บคัมภีร์ใบลานตามแนวนอน เพื่อป้องกันการบิดงอและแตกหัก

การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลาน

คัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารโบราณที่สำคัญประเภทหนึ่งของชาวล้านนา ซึ่งได้บันทึกหรือจารเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญในอดีตของบ้านเมืองส่งต่อมาถึงคนรุ่นหลัง คัมภีร์ใบลานจึงมีคุณค่าต่อสังคมของในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในขณะเดียวกัน คุณค่าของคัมภีร์ใบลานในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา อีกทั้งคุณค่าของคัมภีร์ใบลานในทางวิชาการ สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชาวล้านนา เช่น กฎหมาย ตำรายาสมุนไพรตำราโหราศาสตร์ ตำราไสยศาสตร์ การแพทย์แผนไทย แบบเรียนภาษาไทย เป็นต้น ดังนั้น นอกจากนี้ คัมภีร์ใบลานยังมีคุณค่าที่สำคัญที่ได้รวบรวมพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานและการปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานสามารถให้ข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาโดยแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่ บทบาทของวัดและชุมชน บทบาทของคนในแวดวงวิชาการ และบทบาทของภาครัฐ กล่าวคือ

บทบาทของวัดและชุมชน นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน ในฐานะที่คัมภีร์ใบลานถูกค้นพบและถูกเก็บรักษาในวัดและชุมชน อีกทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่ถูกจารหรือบันทึกในคัมภีร์ใบลาน ล้วนบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบรรพบุรุษของคนในชุมชนเอง ด้วยเหตุนี้วัดและชุมชนจึงเปรียบเสมือนผู้ที่เป็นเจ้าของคัมภีร์ใบลานร่วมกัน ที่จะทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักในการ

อนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิลของชุมชน สิ่งที่วัดและชุมชนพึงสังวรณ คือ การส่งต่อความรู้สึกรักของการเป็นเจ้าของและความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษเพื่อสืบทอดรุ่นสู่รุ่นต่อไป เช่น การถ่ายทอดความสามารถในการอ่านคัมภีร์ไบเบิล การถ่ายทอดกรรมวิธีการไบเบิล เป็นต้นเพื่อให้วัดและคนในชุมชนร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิลของชุมชน

ในขณะที่เดียวบทบาทของคนในแวดวงวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และนักวิชาการท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนวัดและคนในชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิล โดยการให้ความช่วยเหลือด้านองค์ความรู้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ไบเบิลที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมไปถึงการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิลที่ค้นพบในชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การทำสำเนาคัมภีร์ไบเบิล การทำรายงานวิจัย การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ไบเบิล การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ในศึกษาเรื่องราวของสังคมในอดีต ยิ่งไปกว่านั้นคนในแวดวงวิชาการยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวที่จะหวงแหนคัมภีร์ไบเบิลของชุมชนได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และวิรัตน์ อุนนาทรวราภรณ์. (2527). **คัมภีร์ไบเบิลฉบับหลวงในสมัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2551). **ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: อูษาคเนย์.
- เกรียงไกร เกิดศิริ และชาญคณิต อวรณ์. (2557). **พ่อล้านนา มองวิถีวัฒนธรรมล้านนา โดยสังเขปในโครงการมรดกโลกล้านนา กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1**. กรุงเทพมหานคร: อูษาคเนย์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2527). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2546). **ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการจัดการองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน: กรณีศึกษาเขตภาคเหนือตอนล่าง**. งานวิจัย เสนอต่อมหาวิทยาลัยนเรศวร คณะสังคมศาสตร์.
- สายันต์ ไพโรชาญจิตร. (2546). **กระบวนการโบราณคดีชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน**. งานวิจัย เสนอต่อ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.